

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Факультет педагогіки, психології та мистецтв
Кафедра мистецької освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

«_____» _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК ПП-20 Хорознавство

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма **СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО)**

Форма навчання **денна**

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Хорознавство» розроблена на основі освітньо-професійної програми Середня освіта (Музичне мистецтво), навчального плану підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Розробник: Шевченко І.Л., доцент кафедри мистецької освіти, кандидат педагогічних наук

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри

Протокол від «02» серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Хорознавство» для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022. – 36 с.

О Шевченко І.Л., 2022 рік
О ЦДПУ імені В. Винниченка,
2022 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна
Індивідуальне навчально-дослідне завдання планом не передбачено	Спеціальність: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	Рік підготовки
		I
Семестр		
I-II		
Загальна кількість годин –105		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітня програма: Середня освіта (Музичне мистецтво)	22 год.
		Практичні, семінарські
		30 год.
	Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень	Лабораторні
		планом не передбачено
		Самостійна робота
		53 год.
		Індивідуальні заняття: планом не передбачено
		Вид контролю:
		екзамен

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

- підготовка майбутніх вчителів музичного мистецтва до професійної роботи з дитячими, юнацькими хоровими колективами різного виду, кількісного складу на уроках музики середньої загальноосвітньої школи та в системі позашкільної музичної освіти.

Завдання:

- засвоєння студентами знань теоретичних основ хорового мистецтва;
- засвоєння знань про структуру, тип, вид хорового колективу, його вокальну організацію, жанри хорового виконавства;
- оволодіння навичками комплексного теоретичного, художньо-виконавського аналізу хорових творів;

- ознайомлення зі структурою, функціями голосового апарату, гігієною співацького голосу, особливостями дитячих голосів та специфікою вокального виховання дітей;
- ознайомлення з основними принципами вокально-хорової діяльності, засобами художньо-виконавської творчості у колективі, вокально-хоровими технологіями, специфікою їх використання на уроках музики та в системі позашкільної музичної освіти;

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
Здатність приймати обґрунтовані рішення. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність працювати в команді. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	Здатність інтегрувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності. Усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності. Здатність презентувати музичні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах Здатність викладати фахові дисципліни у закладах загальної середньої освіти.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

Застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі.

Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

Вміти кваліфіковано проводити методичну, творчу роботу і забезпечувати процес художньо-естетичного виховання і розвиток художньо-творчих здібностей дітей.

Вміти опанувати різні за жанрами музичні твори.

Забезпечувати музично-естетичне виховання та розвиток художнього смаку підростаючого покоління.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ. Вузівська підготовка майбутнього вчителя музики вимагає комплексного підходу до формування складних за своєю структурою професійних якостей. Протягом навчання студенти повинні добре оволодіти уміннями й навичками гри на музичному інструменті, сольфеджування, сольного співу, аранжування тощо, отримати міцні знання з музично-теоретичних дисциплін (теорії музики, гармонії, аналізу музичних форм, поліфонії, історії музики (вітчизняної, зарубіжної)).

Вивчення курсу «Хорознавство» як складової частини професійної підготовки вчителя музики загальноосвітньої школи будується на принципах цілісного підходу до аналізу вокально-хорової діяльності, яка базується і тісно пов'язана з роботою хорового класу, дисциплінами вокально-хорового циклу, знаннями, отриманими в інших навчальних курсах (хоровий клас, диригування, сольфеджіо, історія зарубіжної музики, хорове аранжування) та педагогічною практикою в школі (уроки музики та позакласна робота).

Курс «Хорознавство» як один з профілюючих предметів диригентсько-хорового циклу є важливою ланкою в підготовці вчителя музики та спрямований на формування загальних та професійних компетенцій. Важливість цієї дисципліни визначається специфікою роботи вчителя, спрямованої на практичну реалізацію завдань формування духовного світу учнівської молоді засобами хорового мистецтва.

Мета та завдання предмета «Хорознавство» спрямовані на всебічний музичний фаховий розвиток студентів, залучення їх до самостійної роботи з відбору, вивчення та аналізу хорових творів. В процесі опанування навчальної дисципліни «Хорознавство» студент набуває навичок читання хорових партитур, здобуває навички самостійної роботи з текстовою структурою хорового твору (в усіх формах робіт: гра партитури, спів горизонталі та вертикалі, цілісний поглиблений аналіз). В курсі вивчення дисципліни студент опановує хорові твори різних епох, жанрів, музичних форм.

Курс «Хорознавство» щільно пов'язаний із професійно-практичною ланкою предметів навчального плану, таких як: «Хорове аранжування», «Педагогічна практика», «Практикум роботи з хором», «Хоровий клас».

Щільність зв'язку обумовлює продуктивність засвоєння усіх перелічених дисциплін навчального плану. Наслідком такої роботи має бути формування фахівця музиканта-диригента-хормейстера, виконавця, викладача.

Відповідно до навчального плану дисципліна «Хорознавство» вивчається протягом 1 та 2 семестру. Загальна кількість годин: 105, з них 52 аудиторних та 53 годин на самостійну роботу.

Програма складається з двох модулів: «Організація художнього колективу» та «Техніка хорового співу». У першому модулі розглядаються питання, пов'язані з організаційними моментами хорового колективу, а саме:

- ~ визначення поняття «Хор»;
- ~ історія хорознавства;
- ~ вивчення організації та комплектування хору;
- ~ типи і види хорів;
- ~ вокально-хорова діяльність;
- ~ вокально-темброва культура хору;
- ~ форми хорового виконавства;
- ~ побудова голосового апарату;
- ~ властивості співацького голосу;
- ~ класифікація і характеристика співацьких голосів;
- ~ регістри, діапазони;
- ~ особливості розспівки у хорі.

Другий модуль спрямований на опанування технічними прийомами хорової звучності, що включає:

- ~ умови досягнення хорового ансамблю;
- ~ особливості хорового строю;
- ~ специфіка дикції в хорі;
- ~ правильна літературна вимова словесного тексту, відповідно до правил орфоепії;
- ~ етапи вивчення партитури диригентом;
- ~ план аналізу хорової партитури;
- ~ використання художніх засобів хорового виконання;
- ~ визначення ролі інтонації як важливого виразового засобу.

Основні положення, які сформульовані на лекціях, засвоюються на практичних заняттях. Практичні заняття проходять у формі усного діалогу викладача зі студентами, в якому виявляється обізнаність студента та його вміння самостійно мислити. В кінці кожного семестру засвоєнні знання перевіряються на контрольних модульних роботах.

Самостійна робота студентів з «Хорознавства» має на меті ознайомлення студентів з конспектами лекцій, поданих у електронному вигляді а також з спеціальною літературою. Самостійна робота передбачає написання студентами письмової роботи з ІНДЗ у вигляді реферативного огляду пройденого матеріалу, або з поглибленого пророблення матеріалу окремих понять чи розділів курсу. На заняттях рекомендується застосовувати різноманітні методи і прийоми вивчення навчального матеріалу.

Курс завершується екзаменом з оцінкою. Поряд з теоретичним матеріалом, студент повинен вміти зробити цілісний художньо-виконавський аналіз хорового твору, пояснити мотивацію того чи іншого методичного прийому, використаного в нотному тексті твору, охарактеризувати особливості, з якими керівник хору може зіткнутись в процесі вирішення навчального-художніх завдань.

Дана програма складена відповідно до Галузевих стандартів підготовки фахівців зі спеціальності «Музичне мистецтво» освітньо-кваліфікаційного рівня

бакалавр. Вона не виключає творчості викладача у розширенні змісту та виборі музичного репертуару.

МОДУЛЬ І. ОРГАНІЗАЦІЯ ХОРОВОГО КОЛЕКТИВУ

Тема 1.1. Вступ. Хорознавство, предмет, мета, завдання, зміст курсу.

Огляд музично-хорової освіти в Україні

У вступній частині характеризується хорове мистецтво і підкреслюється його значення для української культури. Хорове мистецтво є першоджерелом і основою всієї музичної культури. Якості хорового співу. Хоровий спів як демократичний, масовий вид музичного мистецтва.

Хорове мистецтво як сукупність різних аспектів хорової роботи: хорової творчості, виконавства, хорової педагогіки. Зв'язок хорового співу з музичною культурою народу. Сучасний стан хорового мистецтва. Хорознавство та його значення у системі професійної підготовки вчителя музики. Принципи антропоцентричного підходу до вокально-хорового виконання. Зміст курсу.
Література: 1, 2, 14, 22, 23

Тема 1.2. Історія хорознавства

Формування науки про хор. Хорове мистецтво у дохристиянський період та в епоху Київської Русі. Початок осмислення хорового співу як мистецького і педагогічного явища у V ст. Виділення хорознавчого аспекту з загальної культури співу з початком багатоголосся в Україні. «Грамати́ка мусі́кійська» Миколи Дилецького. Зміни хорових форм і жанрів впродовж XVII – XVIII ст. Формування хорознавчої науки у XIX ст. Розквіт хорового мистецтва на початку XX ст. Формування національної української професійної хорової культури. Етапи розвитку хорового мистецтва та науки про хор в Україні впродовж XX ст. Поява хорових шкіл. Сучасний стан хорового життя в Україні та у світі. Видатні хорові колективи, представники хорового руху. Перспективи розвитку хорового мистецтва.

Література: 16, 21, 23

Тема 1.3. Хор як сукупний об'єкт художньо-виконавського процесу

Сучасні визначення поняття "хор". Хорова партія. Тип хору. Структуризація хорової звучності. Різновиди хорів за чисельністю. Вид хору. Розташування хору. Поняття про хоровий колектив: любительський, професійний. Форми хорового виконавства. Виконавські напрямки: академічний, народний, естрадний. Побудова голосового апарату. Властивості співацького голосу: висота; діапазон; сила; тембр; співацька форманта, що визначає співацьку позицію; опора звуку; поняття про регістр, регістрові зони хорових голосів; особливості регістрової зонидитячого хору; теситура.

Література: 1, 10, 11, 12, 19, 22, 30, 31, 35, 37, 43, 44

Тема 1.4. Елементи вокально-хорової техніки

Вокально-хорова діяльність (вокально-хорова компетентність), її структура.

Специфіка вокально-хорової діяльності. Хоровий клас – це творча лабораторія практичної діяльності студента. Вокальна робота в хорі. Вокально-темброва культура хору: співацька установка; співацьке дихання; Звукоутворення (атака звука, її види. Особливості атаки звука у дитячому хорі); звукоформування, звуковедення (три головних прийоми співочого звуковедення: legato, staccato, non legato. Докладна характеристика усіх співацьких голосів, що присутні у хорі. Регістри, співочий діапазон, перехідні звуки, примарні тони дитячого голосу. Розспівування хору завдання, форми і методи. Групи вправ для розспівування. Цілі розспівування. Вокальне й психологічне настроювання хору. Вокальні завдання в процесі розспівування. Найбільш типові вправи під час розспівування на голосні та приголосні.

Література: 3, 4, 6, 7, 8, 11, 13, 18, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 34, 38, 39, 40, 41, 42, 43

МОДУЛЬ II. ТЕХНІКА ХОРОВОГО СПІВУ

Тема 2.1. Хоровий ансамбль

Визначення поняття ансамбль як єдності та узгодженості різних елементів хорового виконання. Ансамбль у хорі. Трактують ансамблю П. Чесноковим, І. Дмитревським, К. Пігровим та ін. Умови досягнення ансамблю та його різновиди. Регістро-темброва система. Ансамблеві різновиди: динамічний, ритмічний, тембральний, інтонаційний, дикційний, фактурний. Ансамбль природний та штучний. Залежність ансамблю від теситурних умов, фактури, особливостей музичної мови хорової партитури, вокальної організації хору. Прийоми поєднання різних за значенням мелодичних ліній, багатоплановість виконання. Ансамбль солістів та хору, оркестру.

Література: 1, 4, 10, 13, 17, 26, 31, 38, 43

Тема 2.2. Хоровий стрій

Багатозначність поняття стрій. Різновиди строїв: натуральний звукоряд; піфагорів стрій; безпівтонові системи; розімкнені строї. Числові вирази співвідношень звуків у строях; багатоступеневі лади, побудовані на розімкнених строях. «Зонний стрій» - основа сучасного хорового співу. Різниця між фізичним та фізіологічним унісоном. Мелодичний та гармонічний стрій, практичне засвоєння правил інтонування інтервалів і акордів у цих строях. Інтонування діатонічних і хроматичних інтервалів, великих та малих інтервалів у мелодичному строї. Інтонування інтервалів, тризвуків і акордів у гармонічному строї. Висновки про інтонування інтервалів. Значення строю у хоровому співі. Вплив подвоєння хорових партій на чистоту інтонування. Порядок настроювання хору диригентом.

Література: 1, 4, 10, 13, 17, 26, 31, 38, 43

Тема 2.3. Дикція і орфоєпія

Вимови: три види вимов. Особливості співацької вимови під час хорового виконання. Причини, які зменшують якість вокальної дикції. Вокально-мовні недоліки у співі. Характеристика мовних звуків: голосні і приголосні, їх

класифікація і фізіологія. Мовні недоліки. Орфоепія – мовознавча наука про сукупність правил правильної літературної вимови. Діалекти (наріччя) в Україні. Буквеність вимови; іншомовний акцент. Орфоепічні закономірності у співі: стушовування, «втирання» голосних; мовні затори; вимова йотованих звуків. Докладно розглядається вимова звуків у мові і співі: голосних, приголосних, асиміляції, дисиміляції. Відхилення від норм літературної мови.

Література: 4, 5, 6, 10, 16, 26, 29, 31, 39, 40, 43

Тема 2.4. Художньо-виразні засоби

Вивчення хорової партитури: що повинен знати диригент, вивчаючи партитуру. Етапи роботи над вивченням партитури. Аналіз партитури хормейстером: вивчаючи партитуру диригент, на відміну від музиканта-виконавця повинен розглядати партитуру в комплексі музикознавчих, хорових, виконавських задач. Робота над партитурою за П.Чесноковим (технічний та художній періоди). Пропонований план аналізу хорової партитури (історичний, музично-теоретичний, хорознавчий, виконавчий аналізи). Художні засоби хорового виконання. Основні поняття-терміни виконавського характеру: докладно розглядаються особливості музичної термінології стосовно хорового виконавства в залежності від стилю, жанру твору, теситурних і динамічних особливостей. Роль інтонації як виразового засобу. У підтемі докладновивчається вплив різних музичних особливостей на художньо обумовлене інтонування.

Визначається поняття хорового унісону та його фізіологічний і психологічний зміст; особливості інтонування прими; зв'язок інтонування з ладом і ладовим тяготінням; вплив динаміки, ритмічного малюнку та темпової нерівномірності на інтонаційні зміни; зв'язок інтонування з синтаксичними елементами форми. У висновках підкреслюється теза про те, що інтонування є важливим виконавським засобом, а також, наголошується на тому, що художній результат хорового виконання залежить від творчого задуму диригента і його художньо виваженою інтерпретацією.

Література: 4, 6, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 23, 26, 32, 36, 37, 42, 43, 44

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	п	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1/Модуль 1. Організація хорового колективу				
Тема 1. Вступ до «Хорознавства»	12	2	4	6
Тема 2. Історія хорознавства	12	2	4	6
Тема 3. Хор як сукупний об'єкт художньо-виконавського процесу	12	3	3	6

Тема 4. Елементи вокально-хорової техніки	14	3	3	8
Разом за Розділом 1	50	10	14	26
Розділ 2/Модуль 2. Техніка хорового співу				
Тема 1. Хоровий ансамбль	14	3	4	7
Тема 2. Хоровий стрій	14	3	4	7
Тема 3. Дикція і орфоєпія	14	3	4	7
Тема 4. Художньо-виразні засоби	13	3	4	6
Разом за Розділом 2	55	12	16	27
Усього годин	105	22	30	53

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до «Хорознавства»	2
2	Історія хорознавства	2
3	Хор як сукупний об'єкт художньо-виконавського процесу	3
4	Елементи вокально-хорової техніки	3
5	Хоровий ансамбль	3
6	Хоровий стрій	3
7	Дикція і орфоєпія	3
8	Художньо-виразні засоби	3
	Разом	22

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до «Хорознавства»	4
2	Історія хорознавства	4
3	Хор як сукупний об'єкт художньо-виконавського процесу	3
4	Елементи вокально-хорової техніки	3
5	Хоровий ансамбль	4
6	Хоровий стрій	4
7	Дикція і орфоєпія	4
8	Художньо-виразні засоби	4
	Разом	30

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№	Назва теми	Кількість годин
1	Прочитати «Вступ» у конспекті лекцій	1
2	Прочитати розділ «Хорознавство та його значення у системі професійної підготовки вчителя музики» у конспекті лекцій	1
3	Прочитати «Принципи антропоцентричного підходу до вокально-хорового виконання» у конспекті лекцій	1
4	Прочитати тему 2: «Історія Хорознавства» у конспекті лекцій	1
5	Прочитати тему № 3 «Хор як сукупний об'єкт художньо-виконавського процесу» у конспекті лекцій	1
6	Виписати сучасні визначення поняття «Хор»	2
7	Проробити параграфи: тип хору; вид хору; поняття прохоровий колектив; форми хорового виконавства; виконавські напрямки. Бути готовим розкрити головні позиції розділу в усній та письмовій формі	2
8	Прочитати розділи «Побудова голосового апарату» та «Властивості співацького голосу»	2
9	Прочитати тему № 4 «Елементи вокально-хорової техніки»	2
10	Визначити відмінності формулювань: «вокально-хорова діяльність» і «вокально-хорова робота». Визначити які компоненти розкривають поняття «Вокально-темброва культура хору»	2
11	Проробити параграф: «Регістри, співочий діапазон, перехідні звуки, примарні тони дитячого голосу»	2
12	Засвоїти типи розспівок і підготуватися до практичного показу	2
13	Прочитати тему 2.1. «Хоровий ансамбль» у конспекті лекцій	2
14	Визначити формулювання поняття «ансамбль»	2
15	Проробити пункти «види» і «різновиди ансамблю» та засвоїти характеристику кожного різновиду	2
16	Усвідомити зміст поняття «регістро-темброва система»	2
17	Прочитати тему 2.2. «Хоровий стрій» у конспекті лекцій	2
18	Усвідомити неоднозначність поняття <u>стрій</u> . Познайомитися з різними ладовими системами	2
19	Засвоїти поняття «зонний стрій» як притаманне хоровому співу	2
20	Вивчити правила інтонування інтервалів. Вміти проінтонувати ступені ладів вгору і вниз, вибудувати чисте звучання у мелодичному й гармонічному строї	2
21	Вміти самостійно настроїти хор під камертон	2
22	Прочитати тему 2.3. «Дикція і орфоепія» у конспекті лекцій	2

23	Засвоїти види вимов; специфіку вокальної мови; характеристику мовних звуків	2
24	Усвідомити значення орфоепічних законів для співацької вимови	2
25	Знати орфоепічні закономірності у співі; вимову голосних і приголосних; відхилення від норм літературної мови	2
26	Прочитати тему 2.4. «Художньо-виразні засоби» у конспекті лекцій	2
27	Засвоїти правила і етапи вивчення хорової партитури диригентом	2
28	Знати «План аналізу хорової партитури» і вміти самостійно розбирати хорові твори	2
29	Засвоїти засоби хорового виконання, основні терміни хорової партитури. Усвідомити, що інтонація може слугувати важливим виражальним засобом	2
	Разом	53

4.6. Методи навчання

Принципово важливе значення для досягнення позитивних результатів при вивченні курсу «Хорознавство» відіграє правильне співвідношення методів і прийомів в організації та здійсненні навчально-пізнавальної діяльності студентів. Робота в цьому напрямку вимагає використання самих різноманітних науково аргументованих загально-дидактичних, загальних музичних та спеціальних методів та прийомів. Найважливішими з них вважаються вербальні (словесні), наочні, репродуктивні, проблемні та інші, що трансформуються відповідно до навчально-пізнавальної діяльності.

Методи навчання складаються з лекційного викладення теоретичного матеріалу, що поєднується з практичними заняттями з різних питань хорової роботи (інтонування інтервалів, акордів, інтонування ступенів ладу, вправи для розспівування, настройка хору під камертон). Деякі питання практичних занять можуть складатись з письмового викладу в поєднанні з практичною роботою студента (з хором, ансамблем), групи, курсу. Також передбачається проведення індивідуальних занять з найважливіших питань, таких як хоровий ансамбль та хоровий стрій.

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

За джерелом інформації:

Словесні: лекція (традиційна, проблемна), практичні, індивідуальні, пояснення, розповідь, бесіда.

Наочні: спостереження, ілюстрація.

Практичні: вправи.

За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою.

Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.

Словесні методи спрямовані на озброєння студентів знаннями з різних питань хорової роботи, прищеплення умінь та навичок інтонування інтервалів, акордів, інтонування ступенів ладу, вправи для розспівування, настройки хору під камертон за допомогою пояснення, бесіди, усного аналізу, певної інформації з того чи іншого питання втілення хорового твору, показу різних виконавських прийомів, виконання хорової партитури на фортепіано або відтворення голосом правильного звучання хорових партій.

Наочні методи поряд з вербальними приносять велику користь для практичного вирішення завдань, спрямованих на формування виконавських умінь та навичок. У практиці вивчення хорознавства найчастіше використовуються показ своїм голосом або на інструменті, демонстрація музики в запису. Особливо великого значення слід надавати показу. Завдяки доступності та наочності, емоційному та естетичному впливу, показ дуже корисний для «наслідування», що немалозначно при формуванні виконавських умінь та навичок.

Практичні методи посідають важливе місце у практиці вивчення хорознавства. Вони сприяють не тільки усвідомленому засвоєнню знань, умінь та навичок або практичному їх впровадженню, а й розвитку розумової сфери студентів. Ефективними прийомами у цьому напрямку є виконання вправ, творчих завдань. Бажано, щоб кожна вправа мала своє призначення і спрямовувалась на виправлення недоліків у вивченні хорознавства, а також сприяла удосконаленню художньої виразності виконання хорової партитури на фортепіано або відтворення голосом правильного звучання хорових партій.

Репродуктивний метод, що об'єднує словесні, наукові та практичні методи, використовується у музичному навчанні для поглиблення раніше набутих знань, відпрацювання умінь та навичок з допомогою цілеспрямованого добору музично-дидактичного матеріалу: системи вправ, хорових творів, відтворення студентами хорової партитури на фортепіано або відтворення голосом правильного звучання хорових партій, проілюстрованих викладачем.

Метод моделювання передбачає виконання завдань за певним алгоритмом, схемою, формулою. Відтворення хорової партитури на фортепіано (з визначеним розміром, ритмом, штрихом, динамікою).

Педагогічне спостереження – спостереження за діяльністю викладача, а також за роботою інших студентів.

Педагогічний аналіз – формування педагогічного мислення студентів у навчально-педагогічних ситуаціях засобом аналізу власних дій та діяльності викладача й інших студентів.

Педагогічне моделювання – моделювання педагогічних ситуацій; моделювання професійної діяльності викладача.

Проблемно-пошуковий метод сприяє загостренню уваги, активізації мислення студентів, виробленню самоконтролю як важливої умови формування і закріплення навичок відтворення хорової партитури на фортепіано та музично-слуховими уявленнями у практичній роботі. Найбільш ефективними шляхами його реалізації є спів без супроводу та з листа, виконання завдань, «тональна настройка» від камертона, самотійна робота і т. ін.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Навчальні досягнення із дисципліни «Хорознавство» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контрольні заходи включають *урок, поточний та підсумковий* контроль.

Урок є первісною ланкою контролю, який містить перевірку самотійно виконаного завдання, закріплення попередньо отриманих навичок (згідно структури навчальної дисципліни).

На *підсумковому уроці* студент повинен:

- ~ виконати підготовлену партитуру в транспорті;
- ~ заспівати хорові голоси;
- ~ виконати партитуру з «випуском» одного із голосів, який він проілюструє голосом;
- ~ відповісти на запитання комісії, зв'язані з твором, який виконується;
- ~ прочитати з аркуша нескладну партитуру.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, які виконуються за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на практичних заняттях.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самотійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самотійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Поточний контроль набутих студентом компетенцій (знань, вмінь, володінь) має на меті з'ясування особистісного рівня даного студента у фаховому спрямуванні. Поточний контроль містить такі форми роботи, що надають змогу студенту досконало опанувати хоровий твір, а комісії зробити об'єктивні висновки відносно засвоєння необхідних компетенцій студентом на даному етапі (згідно структури навчальної дисципліни):

гри партитури хорового твору;

проспівування горизонталей (партій) та вертикалей (акордів) по нотах;

аналіз хорового твору в усній формі, згідно плану.

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на практичних, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Всього
1.	Відвідування практичних занять	1	8	8
2.	Виконання завдання для самостійної роботи	1	12	12
3.	Робота на практичному занятті: опитування, практичні роботи	5	8	40
4.	ІНДЗ	30	1	30
5.	Модульні контрольні роботи	5	2	10
	Всього балів	100		
	Підсумковий рейтинговий бал	100		

Індивідуальна науково-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності, результати якої використовуються у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД захистом навчального проекту.

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Хорознавство» – це вид науково-дослідної роботи, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань з

навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

конспект з теми (модуля) за заданим планом;

науково-історичне дослідження у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу).

Орієнтовна структура ІНДЗ – наукове дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано у таблиці.

Критерії оцінювання ІНДЗ

№	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	10 балів
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	8 балів
4.	Дотримання правил реферування наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	8 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	1 бал
Разом		30 балів

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
------------------	--------------------------------------	--------------------------------

Високий	20-30	Відмінно
Достатній	10-19	Добре
Середній	5-9	Задовільно
Низький	1-4	Незадовільно

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової модульної оцінки як суми підсумкових модульних оцінок, отриманих за результатами засвоєння модулів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, модульного контролю та відповідає підсумковій семестровій модульній оцінці. Залік або екзамен виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за КМСОНП (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та дворівневою шкалою «зараховано», «не зараховано» (для заліку) або багаторівневою шкалою ECTS (для екзамену), заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл.

ЗАГАЛЬНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури, за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні

	незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмного матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

У процесі оцінювання застосовуються такі методи:

- *методи усного контролю*: індивідуальне опитування, співбесіда;
- *методи письмового контролю*: перекладення партитури;
- *методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ~ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ~ повний обсяг їх виконання;
- ~ якість виконання навчальних завдань;
- ~ самостійність виконання;
- ~ творчий підхід у виконанні завдань;
- ~ ініціативність у навчальній діяльності.

З дисципліни «Хорознавство» передбачена така форма семестрового контролю, як екзамен, який проводиться в кінці другого семестру.

Студент має:

- ~ проаналізувати хорову партитуру для мішаного хору (а cappella), обрану комісією), у двохтранспортах у зручну для хору тональність;
- ~ спів партій (по горизонталі та вертикалі);
- ~ аналіз твору;
- ~ читка з листа одного твору (обраного комісією).

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

Дати розгорнуту письмову відповідь на такі питання:

1. Яке, на вашу думку, значення має хоровий спів для української культури?
2. Які аспекти хорової роботи складають хорову творчість?

3. Що вивчає хорознавство?
4. У яких формах розвивається хоровий спів у різних країнах?
5. Якими чинниками характеризується сучасний стан хорового мистецтва України?
6. Яке значення має хорознавство у системі професійної підготовки вчителя музики?
7. Опишіть принципи антропоцентричного підходу до вокально-хорового виконання.
8. Назвіть і охарактеризуйте найважливіші етапи хорового розвитку в Україні.
9. Що ви знаєте про період в історії нашої країни, коли вперше виділився хорознавчий аспект загальної культури співу?
10. Коли сформувалася хорознавча наука і як проходив цей процес? У чому відміна від співу «однотембрового» та «багатотембрового»?
11. У чому полягала специфіка розвитку хорового мистецтва України з початку ХХ ст.? Які ви знаєте хорові школи в Україні? Назвіть відомі хорові колективи України, Києва.
12. Дайте визначення поняття хор і «хорова партія».
13. Опишіть типи і види хорів.
14. Опишіть два види хорової діяльності та форми хорового виконавства.
15. Виконавські напрямки. Дайте визначення.
16. Опишіть будову голосового апарату. Які існують теорії звукоутворення?
17. Які ви знаєте властивості людського голосу?
18. Що таке «вокально-хорова діяльність» та «вокально-хорова робота»?
19. Які ви знаєте елементи вокально-тембрової культури хору? Опишіть їх.
20. Охарактеризуйте якомога докладніше співацькі голоси в хорі: сопранова партія.
21. Охарактеризуйте якомога докладніше співацькі голоси в хорі: альтова партія.
22. Охарактеризуйте якомога докладніше співацькі голоси в хорі: тенорова партія.
23. Охарактеризуйте якомога докладніше співацькі голоси в хорі: басова партія.
24. Регістри, співочий діапазон, перехідні звуки, примарні тони дитячого голосу. Розспівування хору: завдання і процес.
25. Дайте визначення поняття «хоровий ансамбль», умови його досягнення, види.
26. Регістро-темброва система. Різновиди хорового ансамблю.
27. Поняття строю у фізіології, акустиці, музиці? Які вам відомі ладові системи?
28. Розкрийте поняття «зонного строю». Де він використовується найширше?
29. Мелодичний стрій. Правило інтонування інтервалів. Опишіть порядок інтонування ступенівмажору і мінору вгору і вниз.
30. Розкажіть як правильно інтонувати діатонічні та хроматичні інтервали (основні та обернені): секунди, терції.
31. Розкажіть як правильно інтонувати діатонічні та хроматичні інтервали (основні та обернені): кварта, квінти. Висновки про інтонування інтервалів.

32. Гармонічний (вертикальний) стрій. Правило інтонування інтервалів. Інтонування акордів: тризвуки.
33. Інтонування акордів: септакорди, нонакорди.
34. Порядок настроювання хору диригентом. Надайте письмові приклади послідовності настройки хору в дієзних чи бемольних тональностях (наприклад, ре-бемоль мажор).
35. Що означає поняття «дикції» для хорового співу? Види вимов. Якість вокальної дикції.
36. Специфіка вокальної мови. Характеристика мовних звуків: голосні та приголосні. Мовні недоліки.
37. Що таке «Орфоепія»? Діалектні групи в Україні. Буквеність вимови. Іншомовний аспект.
38. Орфоепічні закономірності у співі: «стушовування», «втирання», мовні затори, йотовані. Відхилення від норм літературної мови.
39. Як слід вивчати хорову партитуру? Як хормейстер аналізує партитуру?
40. Назвіть етапи роботи над хоровою партитурою хормейстера.
41. План аналізу хорової партитури. Назвіть усі складові Плану аналізу.
42. Напишіть (конспективно) аналіз партитури, яку ви проходите в класі хорового диригування, відповідно до плану.
43. Розкрийте поняття-терміни виконавського характеру стосовно звуковедення.
44. Розкрийте поняття-терміни виконавського характеру стосовно динаміки?
45. Розкрийте поняття-терміни виконавського характеру стосовно штрихів.
46. Розкрийте поняття-терміни виконавського характеру стосовно темпоритму.
47. Що впливає на хоровий унісон? Спробуйте перелічити.
48. Який зв'язок інтонування з ладом, динамікою?
49. Який зв'язок інтонування з темпоритмом, синтаксичними елементами форми.
- Висновки про інтонування як важливий виконавський засіб.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота											Модуль 2	ІНДЗ	Підсумковий тест(екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1					Модуль 1	Змістовий модуль № 2								Підсумкова семестрова
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	МК 1		Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	МК 2				
3	3	3	3	3	15	3	3	3	3	3	15	30	40	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Опорні конспекти лекцій, електронний навчальний курс, методичні рекомендації.

Також підручники та навчальні посібники, партитури творів.

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Апалькова Ірина. Хорознавчий лексикон: посібник з хорознавства. Склянка Часу. Zeitglas, 2011.
2. Асаф'єв Б. О хоровом искусстве. М., 1980.
3. Аспелунд Д. Основы постановки голоса в хоре. М., 1933.
4. Болгарський А. Хоровий клас і практика роботи з хором. К.: Музична Україна, 1987.
5. Виноградов К.П. Работа над дикцией в хоре. М.: Музыка, 1967.
6. Големба А. Работа хорового коллектива. М., 1956.
7. Горбенко С. Дитяче хорове виховання в Україні. К.: Інститут змісту і методів навчання, 1999.
8. Горбенко С. Дитяче хорове виховання в Україні. К., 1999.
9. Дем'янюк М.Ю. Методичні матеріали до курсу «Хорознавство та хорове аранжування» для студентів зі спеціальності 6.010103, 7.010103. Полтава: ПДПУ ім. В.Г.Короленка, 2007.
10. Дмитревський Г. Хорознавство і керування хором. К., 1984.
11. Думбляускайте Л. Тембр хора. Темброво-интонационные нюансы в искусстве хорового пения. автореф. ... дисс. Л. 1974.
12. Егоров А. Основы хорового письма. Л.-М., 1939.
13. Єгоров Д. Теорія і практика роботи з хором. К. 1961.
14. Живов В.Л. Теория хорового исполнительства. Теория. Методика. Практика. М., 2003.
15. Запорожець Е.Е. Історичні етапи розвитку вокально-хорового мистецтва

України. Херсонський державний університет.

http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/MusicaAndLife/29238.doc.htm

16. Знаменська О.В. Культура мови у співі. Учбовий посібник для консерваторій та музичних училищ. К., 1959.
17. Казачков А. Некоторые вопросы репетиционной работы в хоре. М., 1966.
18. Казачков С.А. Дирижер хора – артист и педагог. Казань, 1998.
19. Коломоєць О.М. Хорознавство: навч. посібн. для студ. вищих навч. закладів, що навч. за спец. "Музичне виховання". К. : Либідь, 2001.
20. Копытман М. Хоровое письмо. М., 1977.
21. Корній Л.П. Історія української музики. Ч. I, Ч. II, Ч. III. К: Вид-во М.П.Коць. 1996, 1998, 2001.
22. Краснощеков В. Вопросы хороведения. М., 1986.
23. Лашенко А. Хоровая культура: аспекты изучения и развития. М., 1987.
24. Левандо П. Проблемы хороведения. Л., 1974.
25. Максимов С. Хоровое пение в школе. Л.: Государственное учебно-педагогическое издательство, 1961.
26. Мархлевський А. Практичні основи роботи в хоровому класі. К., 1986.
27. Мухин В. Вокальная работа в хоре. М., 1959.
28. Николаенко П. Педагогические условия совершенствования вокально-хоровой подготовки учителя музыки. М.: 1981.
29. Огороднов Д.Е. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе. Київ «Музична Україна», 1988.
30. Пигров К. Руководство хором. М.: Музыка, 1964.
31. Пігров К. Керування хором. К., 1956.
32. Попов С. Організаційні і методичні основи роботи самодіяльного хору. К., 1961.
33. Птица К. Работа дирижёра над хоровой партитурой. М.: Музыка, 1984.
34. Работа в хоре Под ред. Д.Л.Локшина. М., 1964.
35. Самарин В. Хороведение и хоровая аранжировка. М., 2002.
36. Сенченко Л.І. Формування хорового мислення диригента. Аналітичні нариси з хорознавства / Навчальний посібник. - Рівне, 1998.
37. Смирнова Т. Хорознавство. Харків, 2003.
38. Соколов В. Работа с хором. М.: Музыка, 1983.
39. Струве И. Школьный хор. М.: Просвещение, 1981.
40. Стулова Г.П. Теория и практика работы с детским хором: учеб. пособие для студ. пед. высш. учеб. заведений. М. : ВЛАДОС, 2002.
41. Тарарак Н.Г. Вокально-хорова підготовка майбутнього вчителя музики як складова фахової компетентності.
42. Фалько М.І. Музично-естетичне виховання школяра засобами хорового мистецтва // Педагогічні науки: збірник наукових праць. Суми: СДПІ ім. А.С.Макаренка, 2000.
43. Чесноков П. Хор и управление им. М., 1961.

44. Шамина Л. Работа с самодеятельным хоровым коллективом. М., 1988.

Допоміжна

1. Асафьев Б.В. О хоровом искусстве. – Л., 1980.
2. Вуд Г. О дирижировании. – М., 1958.
3. Ержемский Г.Л. Психология дирижирования. – М., 1988.
4. Кондрашин К.П. О дирижерском искусстве. – Л.-М., 1970.
5. Мархлевський А.Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. – К., 1986.
6. Мусин И.А. О воспитании дирижера. – Л., 1987.
7. Менш Ш.Я. Я – дирижер. – М., 1960.
8. Ольхов К.А. О дирижировании хором. – Л., 1979.
9. Поляков О.И. Язык дирижирования. – К., 1987.
10. Разумний І.Г. Посібник з диригування. – К., 1968.

5.2. Методичне забезпечення

Силабус з дисципліни «Хорознавство»

5.3. Інформаційні ресурси

(перелік інформаційних ресурсів)

1. <https://superinf.ru> > view_helpstud
2. <https://зкшффтщфюкг> > Е.Красотина
3. hor.by > 2010/03 > zhurov-hrestomatia
4. <http://www.fainer.com.ua/noti.htm>
5. <http://www.grinchenco.ru/noty-dlya-zhenskogo-i-detskogo-hora/>
6. <http://choirlive.narod.ru/kozevnikov.html>
7. http://www.personbio.com/sel_rod_zan.php?id_fam=170

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотукаїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).